

Jean Calvin ve Kalvinizm

Mehmet Ali Kılıçbay Sabah
February 12, 2006

Avrupa İstikrar Girişimi tarafından yayımlanan 19 Eylül 2005 tarihli "İslami Kalvinistler" başlıklı rapor, ülkemizde bir tartışma başlattı. Bu tartışmada tarafların konunun "Kalvinizm" cephesinde pek bir şey bilmeden işi sürdürdükleri görülüyor. Küçük bir katkı olması umuduyla Calvin ve Kalvinizm hakkında bazı giriş bilgilerini sunuyorum. 16. yüzyılın ilk yarısında başlayan Katolik Kilisesi'nin öğretisini reddetme ve Kitabı Mukaddes'ten başka hiçbir dinsel kaynak kabul etmeme olarak özetlenebilecek reform hareketinin en önde gelen temsilcileri Alman Martin Luther ile Fransız Jean Calvin'dir. Calvin, bugün dünyada kendini reformdan geçmiş sayan hemen hemen bütün kiliselerin atf noktasıdır ve Protestan müminlerin çoğu, bu adı taşımaları da, kendini Kalvinist sayar. Ama bazı Protestan kesimler Calvin hakkında çok olumsuz kanaatlere sahiptirler. Örneğin Almanya'da ona Cenevre despotu" adı takılmıştır. Almanya'da Naziler iktidardayken, 1936'da "Vicdan Şiddete Karşı, Castellion Calvin'e Karşı" adlı bir kitap yazan Stefan Zweig, bu eserinde büyük bir edebi beceri göstererek Calvin'den söz ederken, aslında Hitler'- den söz ettiğini herkesin anlamasını sağlamaktadır. Önemli olan, Hitler'in kötülüklerini resmetmek için başkası değil de Calvin figürünün kullanılmış olmasıdır. Herhalde Cenevre'yi demir bir yumrukle yönetmesinden ve fikirlerine karşı çıkanları sürgüne göndermesinden veya Michel Servet'ye yaptığı gibi diri diri yakmasından ötürü.

İSVİÇRE'YE KAÇTI

Jean Calvin, 10 Temmuz 1509'da Paris'in yaklaşık 100 km kuzeyindeki Noyon'da doğdu. 14 yaşında okumak üzere Paris'e gönderildi. Fransa başkentinin en ünlü kolejlerinde okudu. Calvin'i 1528'de Orleans'da, 1529'da Bourges'da hukuk okurken görüyoruz. Sonunda eğitimini Orleans'da tamamladı. 1533'te reform hareketine katıldı. Tam bir Katoliklikten, Tanrının kelamından başka kutsal bir kaynak tanımamasının, yani Protestanlığa geçişinin bedelini, İsviçre'ye kaçarak ödedi. Cenevre'ye yerleşen Calvin, burada ünlü "Hıristiyan Dininin Kuruluşu"nu (1536) kaleme aldı. 1537'de Farel ile birlikte bir "İnanç Bildirge"si yazmış ve tüm Cenevreliler'i bunu imzalamaya davet etmiştir. Amacı, "kimin İncil'- den, kimin Papa'dan yana" olduğunu öğrenmektir. Bunun üzerine kentte beliren çatışma ortamı Calvin'in Strasbourg'a sürgüne gitmesine yol açmış, ama 1541'de geri dönerek Cenevre Kilisesini ve kentini örgütlemeye başlamıştır. Kentte katı bir teokratik yönetim kurmuş, fikirlerine karşı çıkanlara cezalar vermiştir. Calvin, 28 Mayıs 1564'te Cenevre diktatörü olarak ölmüştür. Calvin'in ardılı Theodore de Beze, Kalvinizmi bir doktrin

haline getirmeye başlayan kişidir. Kalvinizm, Almanya, İskoçya, İngiltere, Hollanda ve Fransa'da yayılmıştır. Daha sonra hacı babalar denilen ilk püriten göçmenlerle birlikte Amerika'da da yaygınlaşacaktır. Kalvinistler 1875'te bir Dünya Birliği kurmuşlardır. Bu birliğe bağlı mümin sayısı 2003 itibarıyla 75 milyondur. Bunun dışında püritenler, presbiteryenler, evanjelistler vb adı altında çok sayıda Kalvinist Protestan bulunmaktadır. Kalvinizmin temel görüşleri, "Hidayet doktrinleri" veya "Kalvinizmin beş noktası" olarak bilinirler. Bunlara, her bir noktanın baş harfinden "TULIP" de denir. Aslında bunlar, 1618-1619 Dordecht sinodunda, reformdan geçmiş Hollanda kiliseleri tarafından, onun eserlerinden ve vaazlarından hareketle formüle edilmişlerdir. Bu ilkelere "Dordecht Kanunları", yani "Dordecht Şeriatı" adı verilir.

İMAN TANRININ LÜTFU

Beş nokta olarak düzenlenen Dordecht hükümleri, esas itibarıyla Kalvinizmin temellerini ortaya koyarlar. Buna göre, 1. nokta "Mutlak Yozlaşma veya Mutlak Yetersizlik" adını alır. İman sahibi olması, insanın kurtuluşuna katkıda bulunmaz, çünkü iman da Tanrının bir lütfudur. İman, Tanrının günahkara lütfudur, günahkarın Tanrıya verdiği bir şey değil. 2. Nokta "Koşulsuz Seçim veya Çifte Kader" adını alır. Buna göre Tanrı, daha dünyayı yaratmadan önce bazı kişileri kurtuluş yönünde tercih etmiştir. Bu seçim tamamen onun iradesinin ürünüdür. Bunu, onlardan iman, tövbe vb. beklediği için yapmamıştır. Bu durumlar, Tanrının seçiminin nedeni değil, sonucudur. Bireyin erdemli olması veya davranışları seçimi etkilemez. Tanrı, tamamen kendi iradesiyle seçtiği kişileri, Ruhül Kudüs'ün gücüyle İsa'yı kabule yönlendirir. Böylece nihai kurtuluşun nedeni, günahkarın İsa'yı seçmesi değil, günahkarın Tanrı tarafından seçilmesidir. Kalvinist doktrinde "Kişisel Kurtuluş veya Sınırlı Kefaret" denilen 3. noktaya göre, İsa'nın insanları kurtarmak için kendini feda etmesi sadece seçilmişleri kurtarmaya yöneliktir. 4. nokta ise "Ruhül Kudüs'ün Etkin Çağrısı veya Karşı Konulamaz İnanç" adıyla anılır. Buna göre, Tanrı bir dış çağrıda bulunur, bazıları bunu reddeder. Ama Tanrı yalnızca seçilmişlere bir de iç çağrıda bulunur ve bu reddedilemez. Nihayet 5. nokta "Azizlerin Sebati" adıyla anılır ve Tanrı tarafından seçilen ve İsa'nın uğurlarına kendini feda ettiği herkes, Ruhül Kudüs tarafından imanla donatılmış ve ruhları kurtulmuştur. Kalvinizmin kapitalizmin oluşumunda başat bir role sahip olduğu konusunu gündeme taşıyan ilk kişi olan Max Weber'in görüşlerini de haftaya irdeleyelim.